

Teemaehdotus 1. Kohti terveellistä, kestävä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää

Tässä teemassa etsitään ratkaisua siihen, miten edetään kohti terveellistä, kestävä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää. Ruokajärjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu ihmisten, organisaatioiden, teknologioiden, ympäristön (maa, ilma ja vesi) ja muiden tuotantotekijöiden (infrastruktuurit, energia, lannoitteet ja torjunta-aineet jne.), luonnon monimuotoisuuden sekä näiden välisistä monitasoisista yhteyksistä.

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumisen kannalta ruokajärjestelmä on avainasemassa. Maatalous on kaikkialla merkittävä kasvihuonekaasupäästöjen lähde. Maataloudella on myös merkittäviä vaikutuksia vesivarantoihin ja vesistöjen tilaan. Ilmastovaikutusten ohella tärkeitä osateemoja ovat myös muut ympäristövaikutukset sekä erilaisten muutostrendien ja muutostarpeiden vaikutukset tuottajiin, aluetalouteen ja maatalouspolitiikkaan sekä kuluttajiin, ruokakulttuuriin ja kulutustapoihin.

Elintarviketaloudella ja ruoan hinnalla on suuri vaikutus tulonjakoon, terveyteen ja hyvinvointiin. Lisäksi maataloudella ja maatalouspolitiikalla on suuri aluetaloudellinen merkitys. Ruokailutavat- ja tottumukset ovat osa kulttuuria, jolla rakennetaan ja vahvistetaan yhteisöjä perheistä kansakuntiin. Kulutustavat muovaavat hyvinvointia ja terveyttä sekä vaikuttavat myös maankäyttöön, kasvihuonepäästöihin ja muihin ympäristövaikutuksiin. Ympäristön lisäksi ruokajärjestelmällä on siis myös suuri taloudellinen ja sosiaalinen merkitys.

Terveellisen, kestävä ja ilmastoneutraalin ruokajärjestelmän kehittäminen edellyttää tutkimusta esimerkiksi maatalouden tuotantopanosten tarjonnasta, maataloudesta ja vähittäiskaupasta ruokajärjestelmän osina, eri toimijoiden välisestä vuorovaikutuksesta ja markkinadynamiikasta sekä säätelystä ja julkisen vallan ohjausmahdollisuuksista. Lisäksi tutkimusta tarvitaan esimerkiksi ruoan tuotannon uusista tuotantotavoista, maaperän ja maan käytön muutoksista, ravinteiden virtaamista ja kierroista sekä ruokajärjestelmiin liittyvistä sosiaalisista kysymyksistä, kuten kulutustapojen muutoksista, ruokapulasta ja leipäjonoista.

Vaikka yksittäisessä hankkeessa ei voida tutkia koko ruokajärjestelmää, esimerkiksi koko kala- ja maataloustuotannon järjestelmää, on tärkeää, että tutkimusta tehdään systeemisestä näkökulmasta, joka kattaa ruokajärjestelmän koko kaaren alkutuotannosta kauppaan ja kuluttajiin. Tutkimuksessa voidaan käsitellä Suomen lisäksi myös laajempia kysymyksiä, kuten Euroopan unionin yhteisen maatalous- ja ilmastopolitiikan uudistamista, sekä globaalin ruokajärjestelmän sopeutumis- ja kehitystarpeita.

Tutkimushankkeissa on tarpeen huomioida teemakokonaisuuteen liittyviä eettisiä näkökohtia, joita ruokajärjestelmän yhteydessä on runsaasti. Tällaisia ovat oikeudenmukaisuuden lisäksi myös perustavien ihmisoikeuksien toteutuminen sekä eläinten oikeudet.